

عَلم «شاهحسین»

یک آیین، یک قصه

عَلم «شاهحسین» که بزرگ‌ترین علم ایران و جهان است، این روزها در موزه حرم مطهر رضوی نگهداری می‌شود اما جالب است بدانید که پیش از ساخت علم شاهحسین که بانی ساخت آن حسین غیورمرادی بوده، بزرگ‌ترین علم مشهد، علم حاج‌علی آجیلی بوده که جنس آن از طلا و نقره بوده است. این علم که کسی ابعاد و اندازه دقیق آن را به خاطر ندارد، پس از فوت حاج‌علی به فرزندانش رسید و دیگر هیچ‌کدام از بزرگان هیئتی مشهد آن را ندیدند و از سرنوشت آن بی‌خبر هستند. اما علم شاهحسین که در ۵۱۳۸۶ دی ۱۳۸۶م و موزه سپرده شد، ۱۳متر طول، ۷متر ارتفاع، ۵پایه، ۱۳۸الامپ و حدود یک تن وزن دارد. این علم دارای نمادهای قیمتی و بارزش نقره مانند ۱۹ تیغه، ۲۶شیر، ۲۰۰ننگوله و همچنین دارای ۳۳۰پر و ۲۰۰شال است. علم شاهحسین اکنون هفتادونه‌ساله است.

خبر سوخته

سرقت امانت پستی

توقیف کارگزار، تربت. مؤیدالوزاره کارگزار کل، نایب کارگزاری تسون را نظامیان روس تحت‌الحفظ وارد تربت کردند و در سرپازخانه خودشان توقیف کردند. دستگیرشدگان. نه. از آن هفت نفر ملازمان آلمانی که دستگیر شده بودند چهار نفر را تحت‌الحفظ به سیستان بردند و سه نفر دیگر در حبس باقی هستند. سرقت امانت پستی. در جز، وضع در جز خیلی ناامن است دیروز پستی که از مشهد و قوچان باید به در جز بیاید در سه فرسخی در جز دزد زد، چهار کیسه تریاک با یک بسته نقدی امانت بیست تومان به سرقت برده‌اند. تراکمه در راه خراسان، عباس‌آباد، از قرار معلوم عده‌ای از تراکمه به پل ابریشم پنج فرسخی آمده‌اند، نصرت لشکر رئیس امنیه امروز صبح با عده‌ای سوار به تعاقب آن‌ها رفته و عده‌ای سوار هم به دهنه فرستاده که مواظب باشند. عده تراکمه هنوز معلوم نیست.

سال ۲، شماره ۴/۶۸، جمادی‌الاول ۱۳۳۴، روزنامه عصر جدید

قاب خاطره

صحن عتیق (کهنه)، عاشورای سال ۱۲۶۷ خورشیدی عکس عبدا... قاجار

مذهب علیه مذهب؟

...«قیمه در عزای امامحسین(ع) موضوعیت دارد» چه برخوردی می‌کرد؟ واقعا صدها سال قبل که خورش قیمه غذای رایج نبود، عزای امامحسین(ع) بلاموضوع بود؟ یا همین الان که شیعیان افغانستان و پاکستان و هند و لبنان در روز عاشورا قیمه نمی‌دهند، عزاداریشان قبول نیست؟

گاهی این پرسش نقضی مطرح می‌شود: «چرا وقتی نوبت عزای امامحسین(ع) می‌رسد، یادتان می‌افتد که آیین‌نامه‌ها باید غلاظ و شداد اجرا شود؟ چرا جاده‌ها را نمی‌بندید؟ چرا دکان‌ها را تخته نمی‌کنید؟» کسانی که این سؤال را مطرح می‌کنند، توجه ندارند که به‌فرض آن کارها غلط باشد، باید همان غلط را در عزاداری‌ها هم تکرار کنیم؟ از آن گذشته، اگر کسی به سفر یا مهمانی یا عروسی و تفریح می‌رود و کرونا می‌گیرد، به‌حساب دین گذاشته نمی‌شود، اما ابتلا به بیماری در مراسم عزاداری قطعا موجب وهن دین است.

روزنامه شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

شهرامیدوزنگی

گوهر شهر

روایتی درباره مسجد گوهرشاد که پر بازدیدترین مسجد ایران است

گردآوری: حسین بیات

کتیبه‌ای به اسم محمدرضا امامی وجود دارد.

پربازدیدترین مسجد ایران

مسجد گوهر شاد، قدیمی‌ترین مسجد شیعیان در شهر مشهد شناخته می‌شود. این مسجد، شاخصه معماری و هنر اسلامی عهد تیموری است که پس از گذشت بیش از ۶۰۰سال همچنان مستحکم و ماندگار، عظمت و قدمت معماری و هنر اسلامی را به نمایش می‌گذارد. روز جهانی مساجد بهانه‌ای بود تا بار دیگر به این زیبای ماندنی بپردازیم و سر بچرخانیم درمقابل جلوه‌های شکوهِش.مسجد گوهرشاد که ساختش به دستور بانو گوهرشادآغا، همسر شاه‌رخ‌بن تیمور گورکانی، و در دوران استانداری پسرش بایسنقر میرزا بوده، بین سال‌های ۷۹۴ تا ۷۹۷شمسی در ضلع جنوبی حرم رضوی ساخته شده است. نام گوهرشاد در دو جا با کاشی معرق نوشته شده است؛ یکی در قسمت بالای در نقره‌ای که به دارالسیاده می‌رود و دیگری بر کتیبه ایوان مقصوره که به خط زیبای شاهزاده بایسنقر است. در قسمت وسط هم

مساجد همواره نقش‌ها و کارکردهای مختلفی داشته‌اند که این به معنای اهمیت و اعتبار آن‌ها در جامعه مسلمانان است. مساجد کانون عبادی، پایگاه قضایی، جایگاه پرداختن به امور حسبه، کانون ارتباط جمعی، پایگاه جهاد، مرکز آموزش و... بوده‌اند و گوهرشاد همه این کارکردها را دارد. علاوه‌بر این زیبایی منحصر به‌فردی دارد که انسان را مسحور خود می‌کند. گوهرشاد به علت ظرافت و زیبایی کاشی‌کاری و خط و اسلوب معماری و به علت موقوفات بسیار و هم‌جواری با مرقد علی‌بن‌موسی‌الرضا(ع) از مهم‌ترین و شلوغ‌ترین مساجد ایران به شمار می‌رود، به‌طوری‌که بعضی آن را پربازدیدترین مسجد در ایران می‌دانند. این مسجد که به وسیله معمار معروف ایرانی، قوام‌الدین شیرازی، و با استفاده از آجر و گچ و به شیوه معماری اسلامی در شرق ساخته شده است، از شاهکارهای معماری ایرانی در دوره تیموری محسوب می‌شود.

۱۴۰۰ سال شیدایی

مروری بر کهن‌ترین آیین‌های عزاداری در مشهد قدیم که برخی از آن‌ها تا امروز ادامه دارد

جمعی خود، آدابی را در این‌باره باب کردند که نمونه آن رواج «شبیه‌خوانی» در ایران است.

سرآمد رواج این آیین‌ها را اما در دوره قاجاری می‌توان مشاهده کرد. برابر اسناد تاریخی، روی کار آمدن قجرها، سبک و شیوه‌های نوین مراسم عزاداری در محرم و عاشورا را رقم زد. برپایی سقاخانه، تیغ‌زنی، سخنوری، مراسم دفن شهدای کربلا، مراسم تشییع‌گذاری و بسیاری دیگر از این دست، برای نخستین بار در این دوران متداول شد که البته با معایب و مزایایی همراه بوده است.

آیین‌های عزاداری در مشهد قدیم

مشهد، نگین انگشتی ایران و مذهبی‌ترین شهر کشور، همیشه نقطه ثقل دایره عزاداری‌های محرم بوده است؛ هر ساله، علاوه‌بر دسته‌ها و هیئت‌های

عزاداری فراوانی که در این شهر هستند، هیئت‌های عزاداری بی‌شماری نیز از شهرهای مختلف و حتی کشورهای همسایه می‌رسند تا از این طریق مشهد، ایران کوچک‌شده‌ای باشد که می‌توان در آن ردپای بسیاری از آیین‌ها و آداب و رسوم مذهبی را پیدا کرد. وجود بیش از ۳هزار هیئت عزاداری که هر ساله با پای دل، راه مشهد را پیش می‌گیرند، گواهی بر این ادعاست.

اذن عزا

هیئت‌های عزاداری مشهد بنا بر یک سنت قدیمی، جمعه‌ماه آخر ذی‌الحجه شروع به سیاه‌پوشی تکایا و حسینیه‌ها می‌کنند اما آغاز محرم در مشهد با تعویض پرچم گنبد مطهر حضرت رضا(ع) رسمیت می‌پذیرد. در این آیین که شب آخر ماه «ذی‌الحجه» برگزار می‌شود و به آن «اذن عزا» می‌گویند، خدام، پرچم سبزرنگ گنبد طلایی آستان حضرت دوست را برداشته، جای آن پرچم سیاه نصب می‌کنند. جمعی از خادمان بارگاه رضوی هم با کراوات ترجیع‌بند محتشم کاشانی(باز این چه شور است که در خلق عالم است) زائران این مکان مقدس را به شرکت در مراسم سوگواری دعوت می‌کنند که به آن «صلات‌گوی» گفته می‌شود. ناگفته نماند که از شب آخر ذی‌الحجه تا پایان سفر، این سیاه‌پوشی ادامه دارد و نقره‌ها هم دیگر نمی‌نوازند. این آیین در تکایا و حسینیه‌ها هم برگزار و در آن پیش از شروع سیاه‌پوشی، روضه اول محرم خوانده می‌شود. حاضران پس از سوگواری، نصب پرچم و سیاه‌پوشی را آغاز می‌کنند.

روضه‌خوانی

روضه‌خوانی دیگر آیینی است که معمولا پس از آغاز محرم در تکایا، حسینیه‌ها، مساجد و حتی منازل بسیاری از مردم مشهد برگزار می‌شود اما در این میان، چهار مکان قدیمی روضه‌خوانی در

مشهد وجود دارد که قدمت آنان به بیش از یک قرن می‌رسد؛ روضه «واعظ عید گاهی» در کوچه عیدگاه، یکی از این مکان‌هاست. بسیاری از اهالی مشهد قدیم، لباس سیاه محریشان را به قصد شرکت در روضه این خانه بر تن می‌کنند. «روضه خاندان سیستانی» در محله چهارباغ، «روضه آقای شاه» در محله سرشور و روضه «شیخ محمدتقی بجنوردی» که مشهدی‌ها به آن «شیخ منتقی» می‌گویند، در خیابان امام‌خمینی(ره) سه روضه قدیمی و معروف دیگر شهر هستند. صبح اول محرم و پس از برگزاری نماز صبح، عزاداری در این سه مکان شروع می‌شود و در هر سه منزل به جز خانه حاج‌شیخ مرتضی که تا ساعت ۹صبح مراسم دارند، روضه‌خوانی تا ظهر ادامه دارد.

خروج از تکیه برای

بازاروی

در تکایا و حسینیه‌های مشهد قدیم و مشهد امروز، خارج شدن برای بازاروی آدابی دارد که حرمت و احترام، فلسفه شکل‌گیری آن است. اعضای هیئت پیش از خروج، علم را که نماد هیئت است، به دست یک جوان سید می‌دهند و ابتدا اوست که از در بیرون می‌رود. سپس نوحه‌خوانان و در ادامه آنان پیرسیدها، افرادی که مادرشان سید است، روحانیان، تاجران و بزرگان و جوانان و کودکان خارج می‌شوند.

بازاروی در روز تاسوعا و عاشورا

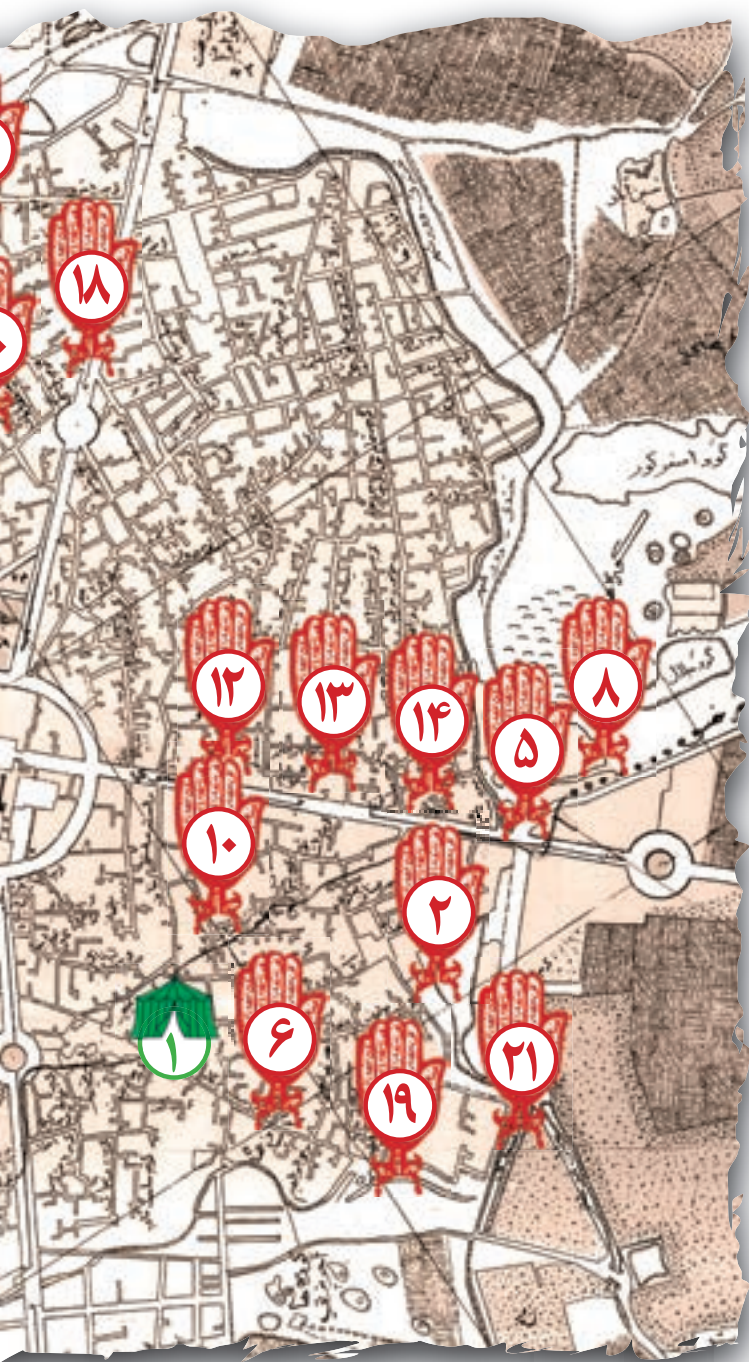
همه مسیرهای عزاداری در مشهد از هر کوی و برزی که آغاز شود، به حرم مطهر رضوی ختم می‌شود. در مشهد قدیم دسته‌های عزادار پس از عبور از محله به بازار جنب حرم مطهر می‌رسند و از در بازار وارد حرم می‌شوند؛ برای همین آیین بیرون رفتن هیئت در روز تاسوعا و عاشورا به «بازاروی» معروف است. در بازاروی همه دسته‌ها در یک نقطه که بازار بوده است، جمع می‌شوند و سپس هر دسته با علم خود که نشان هیئت است، برای عرض سلام به ساحت مقدس حضرت رضا(ع) وارد حرم می‌شده‌اند. علم‌های کوچک در پیش و علم‌های بزرگ از پس می‌روند. ناگفته نماند که بازاروی در مشهد برخلاف دیگر شهرها به‌دلیل وجود حرم حضرت ثامن‌الحجج(ع)، دوبار در سال برگزار می‌شود که اولی در دهه اول محرم و روز تاسوعا و عاشورا دومی در دهه آخر صفر یعنی شهادت حضرت رضا (ع) است. نوحه‌خوانی، مرثیه‌خوانی، زنجیرزنی، سینه‌زنی و سقایبی از جلوه‌های رایج محرم‌های هر ساله در مشهد و دیگر شهرهاست.

کرسی‌خوانی در حرم

کرسی‌خوانی یکی از آیین‌هایی بوده که در هنگام ورود هیئت به صحن حرم، برگزار می‌شده است.

بنای محکم مسجد گوهرشاد به سبک کلاسیک و به‌صورت چهارایوانی ساخته شده است. چهار ایوان آن در صحن مربعی مسجد قرار دارند و در فاصله بین این ایوان‌ها شبستان‌های وسیعی قرار گرفته است. مسجد گوهرشاد دو در ورودی و خروجی دارد. ایوان‌هایی که در اضلاع مختلف مسجد قرار دارند، به‌صورت قرینه ساخته شده‌اند. اما شما می‌توانید در جای‌جای مسجد، هنر ایرانی را تماشا کنید. طاق‌های گنبدی، گلدسته‌هایی

شبیه‌خوانی این تکیه نیز بزرگ‌ترین شبیه‌خوانی مشهد است که شامل دسته اولیا، دسته اشقیاء، دسته اسرا، دسته قبیله بنی‌اسد و لشکر زعفر جنی می‌شود. قدیمی‌ترین خیمه‌سوزان عصر عاشورای مشهد، هم در میدان طبرسی بوده که بنا بر روایتی، عمر آن معاصر عهد محمدشاهی است.

شام غریبان

این آیین، رسم متداولی است که معمولا در تمامی شهرهای ایران برگزار می‌شود. در شام غریبان که به یاد کاروان اسرای کربلا برگزار می‌شود، علاوه‌بر حرم مطهر رضوی، چراغ در تمام تکایا، حسینیه‌ها و مساجد خاموش می‌شود، آن‌چنان که جز شمع‌هایی که در دست عزاداران است، روشنایی دیگری نیست. این مراسم در حرم مطهر رضوی، جلوه دیگری دارد. در این آیین، خدام در صف‌هایی منظم درحالی‌که هریک شمعی در دست دارند، برای عرض تسلیت به پیشگاه امام‌رضاع) به‌سمت ضریح مطهر حرکت می‌کنند و عزاداران هم در پی آنان داخل می‌شوند.

شله‌پزان

شله‌مشهدی یکی از نذری‌های معروف محرم در ایران است. پخت این نذری در مشهد، آیین و رسوم خاصی دارد. عده‌ای معتقدند که شله‌مشهدی همان آش بهمنگان زرتشتی است. بنا بر این روایت، ایرانیان باستان در نیمه زمستان، تمام باقی‌مانده ذخیره غلاتشان را در یک غذا با هم مخلوط می‌کردند. شله‌مشهدی هم چیزی شبیه به همین است و معروف‌ترین حبوبات را می‌توان در آن دید.

در این آیین، یک کرسی(صندلی با چهارپایه) بلند می‌گذارند. سپس یک نوحه‌خوان(معمولا یک نوحه‌خوان قدر از یک هیئت بنام) بر بالای کرسی می‌رقته و دم می‌گرفته است. او یک دم می‌خوانده است و عزاداران که گرد او حلقه زده‌اند، دم او را با دمی دیگر پاسخ می‌داده‌اند.

کمکی‌رفتن

در مشهد رسم بر این است که هیئت‌های کوچک‌تر در مناسبت‌های خاص نظیر محرم به کمک هیئت‌های بزرگ‌تر می‌روند تا آن‌ها را در برگزاری آیین‌های عزاداری یاری کنند. کمکی رفتن در روز تاسوعا و عاشورا برای هیئت ابوالفضل‌ها و علی‌اکبری‌هاست که به‌اصطلاح هیئت‌های مبارز نامیده می‌شوند. همچنین در مناسبت‌های دیگر مانند شهادت امام حسن مجتبی(ع) یا ایام شهادت امام جعفرصادق(ع) از آنجا که هیئت‌های متوسلان به این بزرگان، بازاروی می‌کنند، هیئت مادر تعدادی از اعضایش را برای کمک به آنان می‌فرستد.

خیمه‌سوزان

خیمه‌سوزان که یدادآور سوزاندن خیمه‌های کربلاست، یکی از آیین‌هایی است که معمولا با تعزیه و شبیه‌خوانی همراه است. مُهر بزرگ‌ترین و قدیمی‌ترین شبیه‌خوانی مشهد به نام تکیه کرمانی‌ها در خیابان شوشتری ۷ خورده است که عمری بیش از ۲۰۰سال دارد. طبق اسناد، در دوره پهلوی اول، هیئت تکیه کرمانی‌ها را ۲۰۰سرباز ارتش همراهی می‌کرده است. همچنین در روز عاشورا به احترام این هیئت که بزرگ‌ترین هیئت مشهد بوده، هیچ دسته دیگری بازار نمی‌رفته است.